

**Wyrok z dnia 27 września 1994 r.
I PRN 36/94**

Wynagrodzenie sędziów sądów powszechnych za okres od dnia 1 stycznia 1992 r. do dnia 9 marca 1992 r. powinno być ustalone na podstawie przeciętnego wynagrodzenia w sferze produkcji materialnej w gospodarce narodowej bez wypłat z zysku w I kwartale 1992 r.

Przewodniczący SSN: Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jerzy Kwaśniewski, Andrzej Wróbel,

Sąd Najwyższy, z udziałem Prokuratora Witolda Bryndy, po rozpoznaniu w dniu 27 września 1994 r. sprawy z powództwa Leszka M. przeciwko Sądowi Wojewódzkiemu w S. o wynagrodzenie, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 25 listopada 1993 r., [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 15 października 1992 r., [...] i przekazał sprawę Sądowi Wojewódzkiemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 15 października 1992 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu zasądził od pozwanego Skarbu Państwa-Sądu Wojewódzkiego w S. na rzecz powoda Leszka M. kwotę 25.274.508 zł z odsetkami ustawowymi tytułem wyrównania wynagrodzenia za okres od dnia 1 stycznia 1989 r. do dnia 30 kwietnia 1992 r.

Sąd ten ustalił, że powód w spornym okresie był sędzią Sądu Wojewódzkiego w S. Zdaniem Sądu I instancji roszczenie powoda jest uzasadnione, gdyż strona pozwana wypłacała mu wynagrodzenie w wysokości niższej niż wynikająca z art. 71 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz. U. z 1990 r., Nr 23, poz. 138 ze zm.), uchwały Nr 20 Rady Ministrów z dnia 20 lutego 1989 r. w sprawie wynagradzania sędziów sądów powszechnych, notariuszy oraz asesorów i aplikantów sądowych i notarialnych (M.P. Nr 5, poz. 49) oraz rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 września 1990 r. w sprawie wynagrodzeń sędziów sądów powszechnych oraz asesorów i aplikantów sądowych (Dz. U. Nr 66, poz. 392). W spornym okresie do ustalenia wynagrodzenia powoda przyjmowano bowiem podstawę niższą, niż przeciętne wynagrodzenie w sferze produkcji materialnej w gospodarce narodowej, ogłaszane przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Monitorze Polskim.

Sąd I instancji podkreślił, że powyższe przepisy dotyczące zasad wynagradzania sędziów nie zostały zmienione przez przepisy ustawy z dnia 28 września 1991 r. o wynagrodzeniach w sferze budżetowej w 1991 r. (Dz. U. Nr 87, poz. 396) oraz ustawy z

dnia 25 stycznia 1992 r. o zasadach gospodarki finansowej państwa w 1992 r. (Dz. U. Nr 21, poz. 83), gdyż te przepisy służą kształtowaniu środków na wynagrodzenia pracowników w sferze budżetowej i są adresowane do rządu, jako organu wykonawczego.

Poza tym, jeśli chodzi o art. 4 ustawy z dnia 28 września 1991 r., to przepis ten został uznany orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 29 stycznia 1992 r. za niezgodny z przepisami Konstytucji. Omawiana ustawa weszła w życie z dniem ogłoszenia, tj. z dniem 4 października 1991 r. a powód przed tą datą już nabył prawo do wynagrodzenia w oparciu o obowiązujące przepisy, a zatem przepis art. 4 tej ustawy narusza zasadę *lex retro non agit*.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu, wyrokiem z dnia 25 listopada 1993 r. [...] oddalił rewizję pozwanego.

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia Sądu I instancji, iż wynagrodzenie powoda powinno być zgodne z art. 71 Prawa o ustroju sądów powszechnych przewidującym systematyczną waloryzację wynagrodzeń sędziowskich przez przyjęcie za podstawę do ustalenia ich wysokości bieżącego przeciętnego wynagrodzenia w sferze produkcji materialnej. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie jest możliwe wsteczne odbieranie pracownikowi przysługujących mu uprawnień do wynagrodzenia.

Wyrok ten zaskarżył rewizją nadzwyczajną Minister Sprawiedliwości zarzucając mu rażące naruszenie prawa, a w szczególności art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o wynagrodzeniach w sferze budżetowej w 1991 r. (Dz. U. Nr 87, poz. 396) i art. 16 pkt 2 ustawy z dnia 25 stycznia 1992 r. o zasadach gospodarki finansowej państwa w 1992 r. (Dz. U. Nr 21, poz. 83) i wnosząc o uchylenie tego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu I instancji w części uwzględniającej powództwo ponad kwotę 10.841.986 zł wraz z odsetkami i oddalenie powództwa w tym zakresie lub o uchylenie tych wyroków i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Wojewódzkiemu - Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu.

Zdaniem rewidującego w sprawie znajdują zastosowanie wyżej wymienione przepisy, przewidujące okresowe ustalanie wynagrodzeń sędziów w oparciu o niższą podstawę, niż wynikałoby to z art. 71 Prawa o ustroju sądów powszechnych. Sprzeczność między przepisami różnych ustaw w przypadku, gdy późniejsze nie uchylają w sposób wyraźny wcześniejszych, podlega usunięciu przy zastosowaniu reguły *lex posterior derogat legi priori*. Wynika stąd, że przepisy tych ustaw jako późniejsze, uchylają w okresie ich obowiązywania art. 71 Prawa o ustroju sądów powszechnych. Nie jest trafny pogląd, że wyżej wskazane przepisy są adresowane do rządu, gdyż pozostaje on w sprzeczności z jednoznaczną ich treścią. Podniesiono także w rewizji nadzwyczajnej, że uznanie przez Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniu z dnia 29 stycznia 1992 r., [...], przepisu art. 4 ust. 1 ustawy o wynagrodzeniach w sferze budżetowej w 1991 r. za sprzeczny z Konstytucją nie oznacza utraty przez ten przepis mocy obowiązującej, gdyż Sejm, mimo uznania tego orzeczenia za zasadne, nie dokonał zmiany lub uchylenia tego przepisu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na podstawie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w sferze budżetowej (Dz. U. Nr 4 poz. 24 ze zm.) oraz art. 71 ustawy z

dnia 20 czerwca 1985 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (cytowanej według jednolitego tekstu Dz. U. z 1990 r. Nr 23, poz. 138 ze zm.) w okresie od dnia 1 stycznia 1989 r. do dnia 31 grudnia 1990 r. wynagrodzenia sędziów podlegały kwartalnym waloryzacjom stosownie do wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w sferze produkcji materialnej, obejmującego także wypłaty z zysku (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 1991 r., sygn. akt I PZP 34/91 - nie publikowana).

W 1991 r. ustawa z dnia 28 września 1991 r. o wynagrodzeniach w sferze budżetowej w 1991 r. (Dz. U. Nr 87, poz. 396) zawiesiła waloryzację stanowiąc w art. 4 ust. 1, że w tym roku dla ustalania wynagrodzeń sędziów Sądu Najwyższego, sędziów sądów powszechnych i prokuratorów stosuje się przeciętne wynagrodzenie w sferze produkcji materialnej w pierwszym kwartale 1991 r. Przepis ten został uznany przez Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniu z dnia 29 stycznia 1992 r., [...] (OTK 1992 cz. I poz. 8) za sprzeczny z Konstytucją w zakresie odnoszącym się do czasu przed dniem jego wejścia w życie (to jest przed dniem 4 października 1991 r.) oraz w zakresie odnoszącym się do czasu po jego wejściu w życie z powodu nie ustanowienia odpowiedniego *vacatio legis*. Sejm uznał to orzeczenie za zasadne, jednakże nie uchylił ani nie zmienił tego przepisu w trybie określonym w art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (jednolity tekst: Dz. U. z 1991 r., Nr 109, poz. 470). Orzecznictwo sądowe przyjęło więc, że omawiany przepis zachował moc obowiązującą (tak uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 1993 r. I PZP 3/93 - nie publikowana, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 1994 r., I PRN 12/94, OSNAPiUS 1994 nr 4 poz. 61, wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 29 grudnia 1992 r., OSA 1993 nr 6 poz. 23).

Podzielając poglądy wyrażone w powyższych orzeczeniach należy zatem stwierdzić, że wysokość należnego powodowi wynagrodzenia w całym 1991 r. powinna być ustalona na podstawie przeciętnego wynagrodzenia w sferze produkcji materialnej w I kwartale tego roku z tą jednakże różnicą wynikającą ze zmiany art. 71 Prawa o ustroju sądów powszechnych wprowadzonej przez art. 1 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o zmianie ustaw - Prawo o ustroju sądów powszechnych, o Sądzie Najwyższym, o prokuraturze, o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz. U. Nr 100, poz. 443), że poczynając od dnia 6 listopada 1991 r. z podstawy obliczania wynagrodzeń sędziów wyłączono wypłaty z zysku. Wynika stąd, iż od tego dnia wynagrodzenie powoda uległo stosownemu obniżeniu (tak uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 1993 r. I PZP 12/93, nie publikowana).

W 1992 r. wysokość wynagrodzenia powoda była różnie ukształtowana od dnia 1 stycznia do dnia 9 marca, oraz od dnia 10 marca do dnia 30 kwietnia.

Według art. 16 pkt 2 ustawy z dnia 25 stycznia 1992 r. o zasadach gospodarki finansowej państwa w 1992 r. (Dz. U. Nr 21, poz. 83) do czasu uchwalenia ustawy budżetowej na 1992 r. do ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziów Sądu Najwyższego, sędziów sądów powszechnych i prokuratorów stosuje się przeciętne wynagrodzenie w sferze produkcji materialnej w pierwszym kwartale 1991 r. Orzeczeniem z dnia 30 listopada 1993 r., [...] (OTK 1993 r cz. II poz. 41) Trybunał Konstytucyjny uznał ten przepis za sprzeczny z Konstytucją w zakresie odnoszącym się do czasu przed jego wejściem w życie. W obwieszczeniu z dnia 15 czerwca 1994 r. (Dz. U. Nr 74, poz. 338) Prezes Trybunału ogłosił utratę mocy obowiązującej omawianego przepisu w zakresie odnoszącym się do czasu przed jego ogłoszeniem w Dzienniku Ustaw.

Obejmuje to okres od dnia 1 stycznia 1992 r. do dnia 9 marca 1992 r., gdyż ustawa o zasadach gospodarki finansowej państwa w 1992 r. została ogłoszona w Dzienniku Ustaw Nr 21 z dnia 10 marca 1992 r. Oznacza to, że we wskazanym wyżej okresie powód nabył prawo do wynagrodzenia w wysokości wynikającej z art. 71 Prawa o ustroju sądów powszechnych. Wynagrodzenie to powinno być ustalone na podstawie przeciętnego wynagrodzenia w sferze produkcji materialnej w gospodarce narodowej bez wypłat z zysku w I kwartale 1992 r. (tak uchyłał Trybunał Konstytucyjny z dnia 17 lutego 1993 r., sygn. W 4/92 - Dz. U. Nr 17, poz. 81, OTK 1993 cz. I, poz. 15).

W okresie od dnia 10 marca 1992 r. do dnia 30 kwietnia 1992 r. powód nabył prawo do wynagrodzenia określonego w art. 16 pkt 2 ustawy o zasadach gospodarki finansowej państwa w 1992 r.

Z przeprowadzonych rozważań wynika, że w odniesieniu do okresów, w których ustawy szczególne określały podstawę obliczania wynagrodzenia sędziów odmiennie, niż art. 71 Prawa o ustroju sądów powszechnych, zaskarżony wyrok i poprzedzający go wyrok Sądu I instancji są sprzeczne z prawem, z wyjątkiem okresu od dnia 1 stycznia 1992 r. do dnia 9 marca 1992 r.

Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy Sąd I instancji określi wysokość należnego wynagrodzenia powoda - po odliczeniu kwot już wypłaconych - na podstawie wyżej wskazanych ustaw szczególnych z wyjątkiem całego 1991 r. oraz okresu od dnia 1 stycznia 1992 r. do dnia 9 marca 1992 r. Wprowadzenie wynagrodzenia sędziów za 1991 r. powinny być ustalone w wysokości wynikającej z art. 4 ust. 1 ustawy o wynagrodzeniach w sferze budżetowej w 1991 r., to jednakże pominięcie tego przepisu przez Sądy orzekające w niniejszej sprawie i zasądzenie na rzecz powoda wynagrodzenia za ten okres z zastosowaniem kwartalnej waloryzacji wynikającej z art. 71 Prawa o ustroju sądów powszechnych nie stanowi rażącego naruszenia prawa (art. 417 § 1 k.p.c.). Z reguły nie stanowi bowiem rażącego naruszenia prawa niezastosowanie przez sąd powszechny przepisu uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za sprzeczny z Konstytucją, zwłaszcza wtedy, gdy Sejm uznał orzeczenie Trybunału za zasadne, jeżeli skutki wywołane przez zaskarżony wyrok są możliwe do zaakceptowania z punktu widzenia zasad praworządności.

Zaskarżony wyrok został uchylony w całości tylko z tego względu, że w wyroku Sądu I instancji nie było szczegółowych wyliczeń dotyczących wynagrodzeń za poszczególne okresy pracy powoda i dlatego brak było warunków do określenia wobec jakiej kwoty - obejmującej wynagrodzenia za 1991 r. i za okres od dnia 1 stycznia 1992 r. do dnia 9 marca 1992 r., pochodne od tych wynagrodzeń i odsetki - rewizja nadzwyczajna nie jest uzasadniona (art. 422 § 2 k.p.c.).

=====